

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ
ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ
СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ТЕОРІЯ,
МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА

2011- КИЇВ

ББК 65.9 (4Укр)
УДК 336.221.4 (477)
Р 45

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету державної податкової служби України
(Протокол № 6 від 27.01.2011 р.)*

Рецензенти:

Кириленко О.П., завідувач кафедри фінансів Тернопільського національного економічного університету МОН України, д.е.н., професор.

Луніна І.О., завідувач відділу фінансового та бюджетного прогнозування Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України».

Опарін В.М., професор кафедри фінансів ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», д.е.н., професор.

Р 45 Реформування податкової системи України: теорія, методологія, практика : монографія / Ярошенко Ф.О., Мельник П.В., Мярковський А.І. та ін.; за заг. ред. М.Я. Азарова. – К.: Міністерство фінансів України, 2011. – 656 с.

У монографії досліджуються теоретико-методологічні та практичні аспекти забезпечення функціонування податкової системи. Проаналізовано основні складові методології її реформування, принципи і структура, особливості реалізації фіскального та напрями активізації регулюючого потенціалу системи оподаткування. Розкрито сутність і механізми інституційно-організаційного забезпечення податкових реформуваль. Визначено стратегічні вектори розвитку податкових відносин з урахуванням загальноекономічних тенденцій глобалізаційних та інтеграційних процесів.

Для науковців і практиків, викладачів, аспірантів, студентів та інших заінтересованих осіб.

**УДК 336.221.4 (477)
ББК 65.9 (4УКР)**

ISBN 978-966-337-239-6

© Міністерство фінансів України, 2011
© Національний університет державної
податкової служби України, 2011

Загальна редакція:

Азаров Микола Янович, д.г.-м.н., професор,
член-кореспондент Національної академії наук України

Керівник авторського колективу:

Ярошенко Федір Олексійович, д.е.н., професор

Заступники керівника авторського колективу:

Мельник Петро Володимирович, д.е.н., професор;

Мяковський Анатолій Іванович, к.е.н.

Авторський колектив:

Колесніков Борис Вікторович, **Кузькін** Євген Юрійович, **Рибак** Сергій Олексійович, **Шнипко** Олександр Сергійович, **Хомутиннік** Віталій Юрійович, **Шевченко** Юрій Іванович, **Геллер** Євгеній Борисович, **Лук'янов** Владислав Валентинович, **Борисов** Валерій Дмитрович, **Захарченко** Віталій Юрійович, **Лекарь** Сергій Іванович, **Харченко** Сергій Іванович, **Бушуєв** Сергій Дмитрович, **Алексєєв** Ігор Валентинович, **Андрущенко** Володимир Леонідович, **Білоус** Ірина Вікторівна, **Варналій** Захарій Степанович, **Воробйова** Любов Сергіївна, **Воронкова** Олена Миколаївна, **Долгий** Олександр Андрійович, **Долгий** Олександр Олександрович, **Єфименко** Тетяна Іванівна, **Жеревчук** Юлія Василівна, **Іванов** Юрій Борисович, **Калач** Ганна Миколаївна, **Коротун** Володимир Іванович, **Лисенко** Володимир Васильович, **Марченко** Ольга Іванівна, **Мірошніченко** Тетяна Євгеніївна, **Мірчев** Олег Васильович, **Мулявка** Дмитро Григорович, **Новицька** Наталія Борисівна, **Новицька** Надія Володимирівна, **Новицький** Андрій Миколайович, **Онишко** Олег Володимирович, **Онишко** Сергій Володимирович, **Онишко** Світлана Василівна, **Пасентко** Тетяна Василівна, **Пасічник** Юрій Васильович, **Паянок** Тетяна Миколаївна, **Педь** Ірина Віталіївна, **Прокопенко** Валерія Юріївна, **Прокопенко** Ірина Адольфівна, **Ріппа** Сергій Петрович, **Розум** Олександр Миколайович, **Руда** Марина Ігорівна, **Свириденко** Валентина Михайлівна, **Серебрянський** Дмитро Миколайович, **Сохацька** Олена Миколаївна, **Смірнова** Олександра Миколаївна, **Степаненко** Антоніна Анатоліївна, **Супруненко** Світлана Анатоліївна, **Тарангул** Вікторія Іванівна, **Тарангул** Віталій Дмитрович, **Тарангул** Людмила Леонідівна, **Унинець-Ходаківська** Валентина Павлівна, **Чуницька** Ірина Іванівна, **Швабій** Костянтин Іванович.

Зміст

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВИХ РЕФОРМУВАНЬ

1.1. Сучасна податкова парадигма та її еволюція у контексті макроекономічної динаміки	13
1.2. Складові методології наукового аналізу податкових відносин	29
1.3. Специфіка соціально-філософського аналізу оподаткування	41
1.4. Методологія інституціоналізму в арсеналі податкових реформувань	59
1.5. Методологічні вектори формування інституту податкової політики	73
1.6. Особливості формування та реалізації податкової політики в умовах глобалізації	81

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВИХ РЕФОРМУВАНЬ

2.1. Теорії податкової системи і податкової держави в західній науковій традиції	93
2.2. Теоретичні домінанти побудови і реформування податкової системи	120
2.3. Базисні положення особистого прибуткового оподаткування	130
2.4. Принципи ефективного управління податковими відносинами	144
2.5. Теоретичні основи організації податкового планування	157
2.6. Теоретичні обґрунтування та ефективність податкового адміністрування	169

РОЗДІЛ 3

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ФІСКАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

3.1. Фіскальна ефективність оподаткування прибутку	184
3.2. Фіскальне значення оподаткування доходів фізичних осіб	198
3.3. Оцінка фіскального потенціалу ПДВ та оптимізація його фіскальної ефективності	213
3.4. Оцінка фіскального потенціалу реформування системи місцевих податків і зборів та шляхи його підвищення	241
3.5. Ухилення від сплати податків як фіскальний ризик податкової системи	248

РОЗДІЛ 4

НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ РЕГУЛЮЮЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

4.1. Вплив оподаткування на активізацію економічних процесів у державі	262
4.2. Шляхи оптимізації корпоративного прибуткового оподаткування	270
4.3. Податкові інструменти стимулювання інвестицій та їх реалізація у Податковому кодексі України	285
4.4. Напрями стимулювання інвестиційної діяльності інвесторів-нерезидентів в Україні.....	302
4.5. Податкове стимулювання інноваційної діяльності.....	315
4.6. Податкові механізми активізації розвитку фондового ринку	325
4.7. Перспективи вдосконалення оподаткування операцій з фінансовими інструментами	334
4.8. Вплив специфічних акцизів на рівень споживання підакцизних товарів	345

РОЗДІЛ 5

ПЕРЕДУМОВИ ТА МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ

5.1. Оцінка ефективності системи адміністрування податків в Україні.....	354
5.2. Міжнародний досвід податкового адміністрування в сфері реєстрації та обліку платників податків	368
5.3. Підвищення ефективності процесів реєстрації та обліку платників податків.....	376
5.4. Удосконалення контрольно-перевірочної роботи податкових органів	398
5.5. Оптимізація процесів планування контрольно-перевірочної роботи	407
5.6. Удосконалення форм і методів адміністративної діяльності податкових органів у сфері погашення податкового боргу	419

РОЗДІЛ 6

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТА ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

6.1. Об'єктивна необхідність продовження курсу податкових реформвань.....	432
6.2. Податковий кодекс України як система «компромісних» правил	443
6.3. Шляхи мінімізації конфліктності у взаємовідносинах податкових органів із суб'єктами підприємницької діяльності	459

6.4. Розвиток податкового консультування як крок на шляху вдосконалення податкових відносин	467
6.5. Напрями впровадження інформаційних технологій у систему оподаткування.....	482
6.6. Запровадження електронної системи звітності в оподаткуванні	487
6.7. Діяльність спеціальних податкових органів як напрям реформування податкових відносин.....	496

РОЗДІЛ 7

ДОСВІД РОЗВИТКУ ТА ГАРМОНІЗАЦІЇ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

7.1. Гармонізація фінансових систем країн Євросоюзу	507
7.2. Функціонування та розвиток податкової системи ЄС	
Німеччина.....	521
Данія	550
Бельгія	554
Іспанія	560
Італія	562
Франція	564
Швеція	569

РОЗДІЛ 8

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОЇ ПОДАТКОВОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

8.1. Системні характеристики та податкові інструменти міжнародної економічної конкуренції.....	574
8.2. Тенденції розвитку національних податкових систем в умовах глобалізаційних процесів	585
8.3. Факторно-секторальні аспекти розвитку національних податкових систем в умовах міжнародної податкової конкуренції.....	600
8.4. Податкові інструменти залучення міжнародного капіталу у реальний сектор економіки.....	606
8.5. Модернізація податкового механізму залучення міжнародної робочої сили в національну економіку України.....	616
ПІСЛЯМОВА	624